

Auxilio Numinis!

DISSERTATIONEM HISTORICO
PHILOLOGICAM,
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΤΕΜΙΑΔΟΣ
ΕΦΕΣΙΑΣ,

Sive
DE

DIANA EPHESIA,

*Consentiente amplissimo Collegio Philo-
sophico in incluta Fennorum, quæ
ad Auram est, Academia,*

SUB PRÆSIDIO

VIRI Amplissimi

Dn. I S R. J. *Nesselius.*

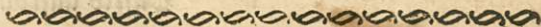
Eloq. Prof. Reg. & Ordin.

PRO GRADU,

*Publicæ Candidorum συζητήσει modeste
submittit,*

IV. Idus Jun. Anno clō IoccVIII.

SALOMON S. ALANUS,
Alandus.

ABOÆ,

Excud. H. C. MERCKELL, Reg. Typogr.

De
Ehreborne och
Her

Hr. S U E N K A L S T E N ,

Förnåhm Riöp och HandelsMan i
Kongl. Residentz Staden Stock-
holm, Min Högt Respe-
cterlige Patron.

Hr. W I L H E L M K E I L O F F ,

Förnåhm Riöp och HandelsMan
i Stockholm, min Högtåhraf-
de Herre och Gunstige
Gynnare.

Mina Höggun
och
Bewågnaste

Önskes allsköns

Högwählachtade
rar/

Hr. PETTER DAARSTROM/

Förnähm Kiöp och HandelsMan
i Kongl. Residentz Staden Stock-
holm, min Högtåhrade Mor-
Broder och Höggunstigste
Befordrare.

Hr. LUDWICH RENCKE,

Widtberömd och Konstiga Peruque-
makare/ och förnähm Inwånare
i Stockholm, min Högtåhrade
Herr Mor Broder.

stiga Patroner

Gynnare/

Wählmågo.

Ehreborne och Högwählachtade
Herrar / Mina Gunstigste
PATRONER och Gynnare.

D Ill ett wyrdssamt minne om de
månge och store / de Högwähl-
achtade Herrarnas / sig bewij-
ste Wålgärningar ; offereres, och de-
ras Förnåma Namn tilskrifwes /
denne förtä Graduale Disputation om
Diana uti Epheso, af den / som näst en-
trogen önskan för samptligas deras
wåhlgång / recommenderar sig vidare
uti deras Gunstiga Bewågenhet ;

Och förblifwer

De
Högwählachtade Herrars

Åldra Tienstskyldigste
Tienare
SALOMON ALANUS.

§. I.

Um stolidè introdu-
cta esset apud cæcos
gentiles nefanda illa
Deorum atque Dea-
rum turba, non mo-
do diversis gentibus,

sed & locis peculiaria fuere numina,
quæ variis cæremoniis culta, à diversis
locis varia cognomina etiam accepere.
Sic Jupiter Babylonius, Ægyptius, Cre-
tensis, Latialis: Sic apollo Delius,
Clarius, Milesius, Delphicus, & La-
rissæus est appellatus. vid. præter alios
Seldenus in Proleg. ad Syntagm. 2. de
Diis Syris cap. 3. Diana vero Taurica,
Minthia, Pergæa, Ephesia; quæque
alia magno numero corrasit Natal. Co-
mes Mytholog. lib. 3. c. 18.

A

§. II.

Sicut autem copiosa illa numinum
cohors, aut ex naturæ effectibus, aut
artium inventoribus primum orta, ita
Ἄρτεμις sive Diana ex superstizioso Lunæ
cultu nata cernitur. Nam aperte fate-
tur Strabo Geogr. lib. 14. Apollini &
Dianæ Solem & Lunam accommodari
consuevisse, quia penes eos est pote-
stas aëris temperandi. Unde etiam
οἱ βάρβαροι τὸ ἥλιον καὶ τὴν σελήνην τιμῶσιν,
ut ex Herodoti lib. 1. c. 131. memorat
Scholiastes Aristophanis in εἰρήνῃ. Va-
na vero antiquitas colens τὴν κλισίαν ὡρᾶν
τὴν κλισίαν Solem venerata est; quippe
cui regimen competebat diei & calo-
ris: Lunam vero suspexit, quod penes
eam esset moderamen, primum no-
ctis, quæ apud Poëtas pro rerum ori-
gine habebatur, unde Hesiodus in
Theogon. v. 123.

Ἐκ χάεσσι δ' ἑρεβός τε μέλαινα τε νύξ ἐγένοντο,
Νυκτὸς δ' αὖτ' αἰθήρ τε καὶ ἡμέρη ἐξεγένοντο.

Unde

Unde etiam videtur Bacchylides Hecaten noctis filiam facere, & Horat. epod. 5. v. 50. noctem & lunam conjungit. Deinde quia Lunæ adscriberetur imperium humoris, quod præter alia ex carmine quodam apud Nat. Comit. lib. 3. cap. 17. evidentissime constat:

Ἄκκε λεπῶς πλὴν σεληνάϊαν φύσιν
φύσεις πάντων τ' χυμῶν κληρομένην &c.

§. III.

Postea variis fabulis hæc superstitio adaucta; hinc Diana præses fingebatur piscationis fuisse, quia noctu felicius caperentur pisces: tum venationis, quod, feris vespertino tempore prodeuntibus ex antris, & exoriente Luna; in calidis potissimum regionibus venarentur juvenes. Hinc illi etiam perpetua fuit adscripta virginitas. Licet autem Plutarchus de facie in Orbe Lunæ, multum priscae famæ tribuat, haberi eam dicens Dianam, ut virginem & sterilem, opiferam tamen & conducibilem, illi ego famæ, quia fabulosa

fuit, ut videre est apud Natal. Com.
lib. 3. cap. 18. parum censeo esse tribu-
endum. Dignius id observatu est,
quod in nummis plurimis itemque si-
gillis, Diana cum canibus ad venan-
dum aptis, cum pharetra & arcu, nunc
sagittas emittendo, nunc cervos jugu-
lando, interdum cum apro lancea icto
conspiciatur, teste Ant. Augustino an-
tiquitatum è nummis Dialogo v. p. 76.

§. IV.

Nomina quoque hujus Deæ, su-
perstitiosi cultus originem produnt.
Nam Græcis dicitur Ἄρτεμις, vel quod
ἀρτεμής quasi integra modestaque sit
propter virginitatis electionem, ut Pla-
to in Cratylo loquitur, cui adsentitur
Suidas in Lex. dicens : Ἄρτεμής, ὁλό-
κληρῃ, σωγής. Ἄρτεμις δὲ ἡ Θεός.
quæ ultima verba Æmilius Portus La-
tine interpretatur, quod Diana esset
intacta & illæsa virgo. Nec multum
abludit Strabo Geogr. lib. 14. p. 437.
καὶ ἡ Ἄρτεμις ἀπὸ τῆς ἀρτεμέας ποιεῖν, quod
integros incolumesque faciat videlicet

Luna,

Luna. Castitatem proin hujus Deæ in
ejus hymno commendat Homerus ca-
nens.

Ἄρτεμιν αἰείδω χρυσηλάκαλον κελαδαινὴν
Παρθένον αἰδοίην, ἑλαφιβόλον, ἰοχέαιραν

Verum Plato l. c. plures de nominis
ejus origine addit conjecturas. For-
tan enim, inquit, quasi ἀρετῆς ἵσορος
i. e. virtutis consciam vocavit nominis
institutor. Fortassis etiam dicta est Ἀρτε-
μης quasi ἄροτον μισησάσης i. e. quasi illa
congressum oderit viri cum muliere.
Ceterum hæc Poëtica sunt, ac crebris
venandi exercitiis retundendos cupidi-
nis arcus docent. Antiquam sane im-
positionem propius attingere videtur
Macrobius Saturnal. lib. 7. c. 16. Dia-
nam, quæ Luna est, Ἄρτεμιν dictam
volens quasi αἰετοτόμον, quod aerem
cursu suo fecer, ejusque munus sit di-
stendere rimas corporis & meatibus
viam dare, quod accelerando partui
salutare est. Unde, ut annotat in A-
lexandro Plutarchus, parturientibus
adesse credebatur Diana. Hisce non
igno-

ignobilem addit de origine Ἀρτέμιδος
 conjecturam Martinius in Cadmo Græ-
 co Phœmice p. 9. ubi Eustathium secu-
 tus scribit Dianam Ἀρτεμιν appellatam ,
 vel quod incorrupta virgo & sanitatis
 auctor putata , vel quasi ἀεοεστόμη.
 Quid si ἀ Μηνή ἐπαιιδος, quia Luna
 incantationibus præesse dicebatur. I-
 demque Natal. Comes Myth. lib. 3.
 cap. 17. affirmat, creditam olim Lu-
 nam præesse beneficiis & è cœlo magi-
 cis artibus deduci, cum ante intelle-
 ctam naturam eclipsium, veneficæ mu-
 lieres, Solem Lunamque, cum defice-
 rent, abolere putarentur.

§. V.

Ob causas modo allatas nominatur
 vel cognominatur hæc Dea, Babylo-
 niis, Assyriis, Syris, Μύλιττα, Μυλήττα
 vel מלחת מלך à מלך peperit, Persis Mithra,
 Medis Anaitis, Arabibus Alitta vel
 Halilath à הליל nox, ut ex Scaligero
 aliisque, Herodotum corrigentibus,
 Seldenus Syntag. 2. de Diis Syris cap. 2.
 & And. Beyer Proleg. in additam. ad

Sel.

WM

um habuerit potestatem vid. Macrob.
lib. 1. cap. 9. & Hecaten, non quod
hecatombis placetur, ut vult Servius,
sed ab ἑκατῶ sive Apollo, quod ra-
dios suos ἐκὰς i. e. longe, utraque stel-
la emittat. Licet Hecate interdum
pro diversa a Diana habita fuerit, ut
docet Nat. Com. lib. 3. c. 17. Sed Dia-
na vocatur, non tam, ut ex Cicerone
vult Julian. Aurelius de cognomin.
Deorum lib. 2. c. 2. quod nocte quasi
diem efficiat; vel quasi Duana, quod
Luna duobus temporibus, noctu & in-
terdiu appareat; vel ἁ Διὸς, Joviana:
vel quasi Deviana, quod venatores in
Sylvis deviare Soleant. neque ut Pastor
suspiciatur, quod Diana videatur appel-
lata quasi Διὸς ἀνασσα i. e. Jovis regi-
na, sed potius Diana vocatur sive præ-
posita Janæ D. ut vult Macrobius lib. 2.
c. 9. sive ex Diva Jana coalescentibus,
ut aliis placet.

§. VI.

Diana vero ut ex allatis modo no-
minibus patet, non uno in loco sed
apud

apud varios populos culta fuit. Hinc Herodotus lib. 2. c. 137. templi ejus in Ægypto conditi mentionem facit, ostenditque Strabo lib. 4. p. 127. apud Massilienses, Dianæ Ephesiæ fanum collocatum. Livius lib. 25. c. 24. apud Syracusanos diem festum Dianæ per triduum agi solitum refert. Et Plutarchus in Quæst. Græcis p. 302. scribit: τέλει δὲ συλῆσαι τὸ τ' ἐπισηκόπας Ἀρτέμιδος ἱερὸν, ἧς δ' ἐστὶ μὲν ἐν Ἑλίδι, καλεῖται δ' Ἀρτεμῖον. Idem in Quæst. Rom. p. 264. meminit fuisse πολλὰς ἐν ῥώμῃ ναὺς Ἀρτέμιδος, quorum unum viri non intrarent. Plin. Hist. Nat. lib. 16. cap. 40. ait Dianæ templum Sagunti in Hispania exstructum fuisse. J. Solinus Polyhistor. cap. 11. Dianam, quæ ad Camerinam fluit, si habitus impudicæ hauserit non coire in corpus unum, laticem vineum & laticem aqueum narrat. Itemque Pomponius Mela lib. 1. c. 7. Dianæ Pergæ mentionem injicit, ac lib. 2. c. 1. oppidi à Diana apud Scythas conditi. Quo spectat

versus, quem Gilbertus Cognatus in
annotat, ad Luciani Jup. Tragoed. ex
Silio adducit :

Sacra Iboantea ritusque imitata

Diana.

Ceterum hisce quæ ad meum proposi-
tum amplius non faciunt, omissis,
Dianæ Ephesiæ, cum ipsum numen
in rei veritate nihil fuerit, brevem
delineationem, quod ad Templum e-
jus, tum Sacerdotes, dein Cultum,
ac denique Sacra tempora attinet, ex-
hibebo.

Caput Primum

DE TEMPLO.

Cujus locum, tempus, quo dura-
vit & causas,

*In quantum fieri poterit, leviter
attingam.*

§. I.

Quia nusquam orbe toto tam assi-
duos terræ motus, & tam crebras
ur-

urbium demersiones, quam in Asia esse, cladibus Asiaticis patuit, cum Tiberio Principe, urbes XII. simul una ruina ceciderint, ut scribit Solinus c. 53. cui adstipulatur C. Tacitus annal. lib. 2. c. 47. §. 1. Ideo magna cura eligendus erat locus, ubi stupenda hæcce Templi Ephesini moles, libera à Terræ motibus diu perennaret. Erat autem apud Selinuntem Ioniæ fluvium (ut observat ex Strabonis lib. 8. Cl. Salmasius in Exercitation. Plinian. p. 811, vel duos Selinuntes è diversis regionibus templum Dianæ complexos, ut Plinius Hist. Nat. lib. 5. cap. 29. habet) locus palustris, septem ab urbe stadiis distans, teste Herodoto lib. 1. c. 26. In tali solo templum collocasse Ephesios scribit Plinius Hist. Nat. lib. 36. cap. 14. ne terræ motus sentiret aut hiatus timeret. Quanto vero artificio ac molimine, tam lubricus locus ad sustinenda tantæ molis fundamenta idoneus redditus sit, partim per fossas, partim arones sive sportas arena plenas, præ-

ter alios, Plin. in Hist. Nat. & Salma-
sius in Exercitat. modo nominatis
monstrant.

§. II.

Tempus, quo duravit hoc templum,
non sine magna difficultate ex scripto-
ribus eruitur. Etenim cum Luci Aræ
que vel iis simile quid, prius quam
delubra Diis consecrarentur; cujus rei
suspicionem roborat Ovidius Epist.
Heroid. 21. v. 99. miror & innumeris
structam de cornibus aram, vero simi-
le est antiquissimos Asiæ minoris in-
colas, tale quid in honorem Deæ ere-
xisse, antequam vel indigenæ vel A-
mazones Asiæ potitæ, ut apud Pompo-
nium Melam lib. 1. c. 7. legitur, tem-
plum condidissent. Certe Solinus c. 53.
Templum Dianæ, Amazonum fabri-
cam, sicut Ephesum Plin. lib. 5. c. 29.
Amazonum opus appellat.

§. III.

Verum cum ex observationibus
Muciani, (qui secundum Tacitum
Hist. lib. 5. c. 26. §. 4. sub Nerone &

Fl. Vespasiano Præses Syriae (erat) apud Plinium Hist. Nat. lib. 16. c. 40. constet, Templum hocce septies instauratum fuisse, certe Iones Atheniensium colonia, ut ex Dionysii Halicarnassei lib. 4. ad finem hujus Dissert. allegato liquet, collapsum vetustate rude illud Amazonum opus, tertium instauravere & reddidere splendidius. Quo spectat locus Strabonis Geogr. lib. 14. p. 440. τὸ δὲ νεὼν τῆς Ἀρτέμιδος πρῶτον ἰδοὺ χειρσίφρων, pro quo κρησίφρων sive κρησίφρων reponendum vult Salmasius, ἢ ἡλεκλήονησιν, εἴτ' ἄλλου ἐποίησε μέγαν. Qui ἄλλου omnino fuit χειροκράτης vel Δεινοκράτης, templi ab Heroltrato incensi architectus. Neque statim Ionum structuram architectatus est Chresiphon, ut ex §. 5. infra suspicari licet.

§. IV.

Ceterum Ardyæ Sardium tyrannidem obtinente, cum Cimmerici à Scythis Nomadibus ejecti, Sardes cepissent, multasque in Asia minore turbas

bas excitassent, Templo Dianæ aliquod
damnum illatum videtur, quod ta-
men tempore Cræsi, cum arma infer-
ret Ephesiis, reparatum fuisse, inde
colligitur, quia Ephesii ab eo obsessi,
urbem Dianæ donaverunt fune, ex æde
Dianæ ad murum alligato, ut Herodo-
tus auctor est lib. 1. c. 26.

§. V.

Licet vero Xerxes cum inter alia
omnia Asiatica templa, fanum Apolli-
nis Milesii igni dedisset, ut loquitur
Solinus cap. 53. Templo Dianæ peper-
cerit, penitus consummatum tamen
nondum fuisse, vel inde patet, quod
apud Vitruvium in Proœmio lib. 7. post
Chresiphonem dicantur Dianæ Ephesiæ
ædem, Demetrius ipsius servus & Pœ-
nius ampliata[m] perfecisse. Quem
Pœnium sub Xerxe & Artaxerxe vixis-
se inde colligas, quod Milesiorum fa-
num Apollini sacrum & à Xerxe
eversum restituerit. Hinc, si Demetri-
um Pœniumque respexeris, rectissime
Salmasius Plinium Hist. Nat. lib. 36.
cap.

cap. 14. è veruſto codice emendans,
templum illud Dianæ centum & vigin-
ti annis perfectum tradit. ſi reparatio-
nem Crœſi ævo factam ſupponas, ſal-
vatur idem Plinii locus, ubi ducentis
& viginti annis, huic ædi illaboratum
memorat: At ſi delineatam Chreſiphon-
is ingenio fabricam conſideres, recte
etiam Plinius lib. 16. c. 40. Templum
hocce, tota Aſia extruente quadrin-
gentis annis peractum eſſe, pace ma-
gni illius Salmuſii, ſcribere potuit.
Quanta vero feſtivitas in ejus Encaniis
celebrata fuerit, Macrobius ſat. lib. 5.
c. 22. ex Alexandri Ætoli libro, qui
inſcribitur Muſæ, innuit, ubi popu-
lus, inquit, Ephēſius, dedicato templo
Dianæ curavit præmiis propoſitis, ut
qui tunc erant Poetæ ingenioſiſſimi, in
Deam carmina diverſa componerent.

§. VI.

Sed anno 1. Olympiadis centeſi-
mæ ſextæ, die ſexto menſis Hecatom-
baonis, quem Loon vocant Macedo-
nes

nes quemque cum Julio vel Quintill
Romanorum suo more confert Beroal-
dus | chronici lib. 1. c. 6. cum Alexander
Pellæ in Macedonia nasceretur, Templū
hoc splendidissimum ab Herostrato in-
censum conflagravit, ut testes sunt,
Plutarchus in Alexandro & Solinus
cap. 53. Quæ clades tantopere Iones
commovit, ut notent A. Gellius lib. 2.
c. 6. & Valer. Max. lib. 8. c. 14. com-
muni consilio decretum fuisse, uti no-
men ejus, qui templum Dianæ Ephesiæ
incenderat, ne quis ullo tempore no-
minaret. Verum addit Valerius. l. c.
severissimum illud decretum, Theo-
pompi Magnæ facundiæ in genio elu-
sum fuisse.

§. VII.

Hujus incendii restitutio est uni-
versæ Asiæ sumtibus facta, mulieribus
ornatum & opes afferentibus. Quo
pertinent illa Strabonis verba lib. 14. p.
440, ὡς δὲ Ἰέρων Ἡρόστράτος τις ἐνέπρησεν,
ἄλλον ἀμείνω κατεσκεύαταν συνενέγκαντες
τὸ τὸ γυναικῶν κόσμον καὶ τὰς ἰδίας,
ἑστίας

ἑσίας, διαθέμενοι δὲ ἑ τὰς προτέρους κίονας.
 & paulo post refert, Ἀλέξανδρον δὲ τοῖς
 ἐφεσίοις ὑποχέσθαι τὰ γεγοιότα καὶ τὰ
 μέλλοντα ἀναλώματα, ἐφ' ᾧ ἦν ἐπι-
 γραφὴν αὐτὸν ἔχειν. Ἰὼς δὲ μὴ ἐβελήσατο
 πολὺ μᾶλλον ἢ ἂν ἐβελήσαντας ἐξ ἱεροσυ-
 λίας ἑ ἀποστρέψεως φιλοδοξῆν. Nihilom-
 minus tradit Arrianus lib. i. de rebus
 Alexandri, ὅτι ἐς Ἐφεσον ἀφικόμενος scilicet
 Alex. Ἰὼς ἦν φυλάδας, ὅσοι δι' αὐτῶν ἐξέπε-
 στον τὴν πόλεως, κατήγαγε, καὶ πλὴν ὀλίγα
 χίαν κατέλυσας, δημοκρατίαν κατέστησεν
 τὰς ἦν φόρους, ὅσας τοῖς βαρβάροις ἀπέ-
 φερον, τῇ Ἀρτέμιδι συντελεῖν ἐκέλευσε,

S. VIII.

Tandem stupenda hacce moles,
 quæ septies restituta fuisse fertur, ad
 Gallieni usque ætatem duravit, quo in-
 feliciter regnante Scythæ h. e. pars Go-
 thorum Asiam vastabant. Tunc etiam
 Templum Dianæ Ephesiæ dispoliatum
 & incensum est, cujus opes fama in po-
 pulos notæ, ut in Gallienis Trebellius
 pollio prodit memoria. A quo tem-
 pore stupendum hocce ædificium nun-

C

quam

quam restitutum est, partim quod ex
haustæ provinciæ minoris Asiæ essent,
partim quod non multis annis post,
paganica illa religio sive superstitio potius
publica esse desineret.

§. IX.

Cum causa efficiens ex iis, quæ ha-
ctenus simul allata sunt, quodammodo
intelligatur, materiam hujus Templi ὡς
ἐν παρόδῳ contemplari liceat. Hæc
autem ab initio vilis rudisque fuit,
donec è solido marmore columnæ ac
epistylia erigerentur, quanquam He-
rodotus lib. 1. c. 92. scribat apud Ephe-
sum aureas fuisse multas columnas,
quod etiam subinnuere Strabo lib. 14.
videtur. memorabile est quod narrat Pli-
nius Hist. Nat. lib. 16. c. 40. dicens:
rimam fissuramque non capit spon-
te Cedrus, Cupressus, Olea, Buxum.
Maxime æterna putant Hebenum &
cupressum, claro de omnibus materiis
judicio in templo Ephesiæ Dianæ. Ste-
phanus Aquæus in Notis ad Plinium,
ambigitur, inquit, fuerit ne id tem-
plum

plum vitigineis, vel cedrinis trabi-
bus afformatum. Mucianus vitigi-
neis, alii cedrinis compactum ferunt.
Teophrastus Histor. Plant. lib. 5. citan-
te Salmasio in exerc. Pl. animadvertit
valvas hujus templi ex cupresso factas
ad quatuor usque γεινῶς, integras per-
mansisse. Ac Plinius lib. 14. c. 1. ad-
miratur scalas hujus ædis ex una vite
cypria quam diutissime durasse.

§. X.

Simulacrum Dianæ vitigineum.
Mucianus, ex Hebena alii, ut Plinius
refert, Cedrinum Vitruvius facit, at
Xeonophon κύρ. Αναβ. lib. 5. p. 207.
aureum fuisse contendit, de fano Di-
anæ scilluntiae dicens: ὁ δὲ ναὸς ὡς μι-
κρὸς μεγάλῳ Ἰῶ ἐν Ἐφέσῳ εἴκασται, καὶ τὸ
ξόανον εἴκειν ὡς κυπαρίσινον χρυσῷ ὅντι Ἰῶ
ἐν Ἐφέσῳ. Quamvis vero simile sit,
vitigineum ab initio fuisse, ut Stepha-
nus Aquæus veteribus memoriis pro-
ditum refert, postea ope Amazonum
ex ebena nigerrimo, ut observat Gui-
do Panciroldus de rebus deperditis

tit. 32. p. 107. Demum magis magisque accrescende per ἀναθήματα opulentia è nobilioribus materiis factum, contra quam sentit cum Muciano de nunquam mutata simulacri materie, Teodor. Beza in Annotat. ad Act. c. 19. v. 35. Nam & Aristophanes Xenophonti coævus Dianæ magnificentiam in nubibus ita commendat:

Ἡ γ' ἐφέσθ' μάκαιρα
Πάγχρυσον ἔχεις οἶκον, ἐν ᾧ
Κόρει σε λυδῶν μεγάλως σέβουσιν.

Ad quem locum vetus Scholiastes πᾶγχρυσον οἶκον per πολυτελέστατον ναὸν, ὅς ἦν εἰς τῶν ἐπιτὰ θεαμάτων, exponit.

§ XI.

Figura vero simulacri, ut hoc pace B. L. heic breviter interponam, erat deformis. Nam è numismatis & Hieronymi comment. in Epist. ad Ephesios, probat Antonius Augustinus antiquitatum è Nummis Dialogo 5. p. 76. Simulacrum Dianæ, nec caput nec brachia virginis, sed Lacænx aut
verius

verius monstri prætulisse. Pedem illi unicum ut vasi: corpus vero mammis plenum. Quali fere figura & expositione figuræ, exhibet Cybelen Sinicam, sive Pussam Kircher. in china illustrata p. 141. Διοπεῖς ephethon huius simulacri fuit, etenim Oecumen. ad Act. c. 19. v. 35. Διοπεῖς inquit, i. e. ἀγάλματι ἐκ τῆς Διὸς πεπιωκότης vel ἑοάντης Ἀλέμεδος ἐξ ἑρμῆς, ὡς Φασὶ, κατενεχθέντι, ὃ οἰονεὶ τὸν Διὸς πεσόντι. Quod Asiaticos de Pessinuntio simulacro & Romanos de ancilibus suis effinxisse notat Beza. Quare mirum non est, quod observet Tacitus annual. lib. 3. cap. 61. Ephesios aliam de Diana opinionem, quam vulgus, fovisse.

§. XII.

Quo Jure formam huic Templo adscribo, eodem etiam eam ruditer è veteribus monumentis delineandam duco. Symmetriam in eo Ionicam agnoscit Vitruvius lib. 7. in Præm. Eique datam fuisse Longitudinem 425. pedum, latitudinem 220, columnas fuisse

fuisse numeratas 127, à singulis Regibus, quos Persiæ præfuisse putat Salmasius, factas, 60 pedum altitudine, ex quibus 36. cælatas uno à Scopa testatur Plinius lib. 36. c. 14. Atque facies ejus ædis tam augusta fuit, ut omnibus mundi miraculis sit prælata. Quod comprobatur quoque Pausanias in Messeniæ scribens; ἐκ παλαιολάτῃς τὸ ἱερὸν τῆς ἐποιήθη, καὶ ὡς πᾶσιν ἀνθρώποις κατὰ σκευάσματα ὑπερῆκεος.

Præter alia hujus fabricæ ornamenta, ut picturas mirificas & pulcerrimas statuas, quemadmodum refert Natalis Com. lib. 3. c. 18. addit quoque Plinius Hist. Nat. lib. 36. c. 10. Alexandrum ab Apelle depictum, fulmen tenentem, in æde Dianæ Ephesiæ, xx talentis auri positum fuisse.

§. XIII.

Hæc ædes in tanta proinde veneratione fuit, ut thesauros ejus custodiæ commissos furari nemo auderet, teste Dione Chrysostomo orat. 31. p. 327. ἵνα καὶ τὰς Ἐφεσίδας, ὅτε πολλὰ χρήματα παρ'

παρ' αὐτοῖς ἐστὶ, ἃ μὲν ἰδιωτῶν ἀπαικείμενα
 ἐν τῷ νεῷ τῷ Ἀρτέμιδι, ἔκ Ἑφείων μόνον,
 ἀλλὰ καὶ ξένων, καὶ βασιλέων. Τιθέασαι
 πάντας οἱ τιθέντες ἀφαιρίας χάριν, ἔθενος
 πώποτε τολμήσαντες ἀδικῆσαι τὸ ἱόπον, καί-
 τοι πολέμων ἤδη μυρίων γερονόων καὶ
 πολλάκις ἀλάσης τῇ πόλεως. At Nero
 Xerxe deterior, thesauris templorum
 inhians, pretiosam quoq; hujus domus
 suppellectilem abstulisse videtur. Nam
 Tacitus Annal. lib. 15, c. 45. §. 1. scribit:
 interea conferendis pecuniis pervastata
 Italia, provinciæ eversæ & §. 3. enim-
 vero per Asiam atque Achajam, non
 dona tantum, sed simulacra Numi-
 num abripiebantur.

§. XIV.

Huic denique templo non exiguam
 olim peperit famam ac venerationem
 jus Asyli, quod ab Hercule inde repe-
 rit Tacitus Annal. lib. 3. c. 61. §. 4. Ali-
 us ad huc privilegii meminit Plutarchus
 περὶ τοῦ μὴ δεῖν θανατίζεσθαι p. 828. ubi ita
 dicit: ἡ μὲν γὰρ Ἀρτεμις, ἡ ἐν Ἑφέσῳ, τοῖς
 ἡρώταις, ὅταν καταφύγῳσιν εἰς τὸ ἱερόν
 αὐτῆς

αυτῆς, ἀσυλίαν παρέχει καὶ ἄδειαν ἀπὸ
τῶν δανείων. Quomodo jus hoc Asyli va-
riis temporibus mutatum fuerit ac de-
mum sublatum, ostendit egregie Stra-
bo Geogr. lib. 14. p. 441. Ἀσυλον μὲν
μένει τὸ ἱερὸν καὶ νῦν καὶ πρότερον· τὸ δ' ἀσυ-
λίας τὰς ὁρὰς ἀλλαγῆναι συνέβη πολλὰκις.
Ἀλεξάνδρου μὲν ἐπὶ σάδιον ἐκλείναντο· Μι-
θριδάτης δὲ Ἰόζευμα ἀφίεντο ἀπὸ τῆς γωνίας
τῆς κεράμυς, καὶ δόξαντα ὑπερβαλέσθαι μι-
κρὰ τὸ σάδιον. Ἀντωνίου δὲ πλεσιτάσαντο
τῷ ποταμῷ, καὶ συμπεριλαβόντες μέρη τῆς
πόλεως· Ἐφάνης δὲ τῷ ποταμῷ βλαβερὸν καὶ ἐπὶ
τοῖς κακῶργοις ποιεῖν πρὸς τὴν πόλιν ὥς· ἡ κύρω-
σεν ὁ Σεβαστὸς καὶ αἰσάρ. Ultimo magna
prærogativa hujus Dianæ erat, quod
in Fragmentis Ulpiani tit 22. inter eos
recenseatur Deos, quibus quorumve
delubris ex Senatusconsulti privilegio
Imperatorum auctoritate fas erat ali-
quid legare. vid. Ant. August. Anti-
quit. c. Nummis Dialogo 5.

Caput Secundum.

De Sacerdotibus Dianæ.

§. I.

HAud perinde ut in reliquis quibusdam gentilium mysteriis, fœdæ libidines in sacris hujus Deæ leguntur exercitæ. Cujus triplex ferme genus Sacerdotum ex utroque sexu fuisse è scriptoribus colligo. Primum genus è maribus erant *μεγαβύζοι*, de quibus antiquitatum promus condus Strabo Geogr. libr. 14. p. 441. scribit: *ἱερεῖας δὲ εὐνέχους εἶχον, ὅς ἐκάλουν μεγαβύζους, καὶ ἀλλαχόθεν μελιόνας αἰετίνους ἀξίους τ' ὀϊαύτης προσεσίαις, καὶ ἦγον ἐν ἱμεῖν μεγάλη συνιερᾶσθαι δὲ ἰσθμῷ ἐχρῆν παρθένοις.* Huc quoque pertinet locus in vita Xenophontis à Diogene Laertio adductus lib. 2. p. 122. *παρ' ὃν καιρὸν ἐπὶ λακωνισμῷ Φυγὴν ὑπ' Ἀθηναίων κατεγνώσθη, γενόμενος δ' ἐν Ἐφέσῳ, ὃ χρυσίον ἔχων, τὸ μὲν ἥμισυ μεγαβύζῳ δίδωσι, τῷ τ' Ἀρτέμιδι ἱερεῖ Φυλάττειν, ἕως ἂν ἐπανέλθῃ· εἰ δὲ μὴ, ἄγαλμα ποιησάμενον, ἀναθεῖναι τῇ θεῷ.*

§. II.

Alterum genus Sacerdotum erant Νεωκόροι, qui è ceteris electi, Gazæ illi-
que commissæ pecuniæ præfuisse sum-
tusque fecisse in donaria Deæ conse-
cranda videntur. Nam eo vergit
Xenophontis locus de expeditione Cyri
lib. 5. τὸ δὲ τ' Ἀρτέμιδι & τ' Ἐφεσίᾳ, ὅτε
ἀπῆει σὺν Ἀγησιλάῳ ἐκ τ' Ἀσίας, πρὶν εἰς
Βασιλῆος ὁδόν, κατέλιπε τὰς Μεγαβύζῳ
τῷ τ' Ἀρτέμιδι Νεωκόρῳ & paullo post:
καὶ ἐπέειπεν, ἦν μὲν αὐτὸς σωθῆ, εἰ αὐτῷ
ἀποδῆναι, εἰ δὲ ἡ πάθοι, ἀναθῆναι ποιη-
σάμενον τῇ Ἀρτέμιδι, ὃ, ἡ οἰοίτο χαρίεσθαι
τῇ θεῷ. Unde Suidas in Lexico: Νεωκόρ
ὁ τ' νεῶν χρησμεύων καὶ εὐχρηπίζων, ἀλλ' ἐκ ὁ
σαίρων. Et Julius Pollux lib. 1. c. 1. οἱ δὲ τ'
θεῶν θεραπευταὶ, ἱερεῖς, Νεωκόροι &c.
quæ verba Rudolphus Gualtherus latine
reddit: Deorum porro ministri, Sa-
cerdotes, Aeditui &c. Præterea
Νεωκόροι integræ civitates uni numini
devotæ appellabantur, ut videre est
apud Ant. August. antiq. è Nummis.
Dial. 5. & Act. c. 19. v. 28.

§. III.

§. III.

Tertium genus Antistitum Dianæ
constituant Ἀσάρχαι, qui etiam sub
Proconsulibus Romanis, politica quo-
que auctoritate gaudebant & anniver-
sariis sacris præerant iisque finiris ces-
sabant. vid. Salmasius in Exercitat.
Plin. p. 805. Qualis autem fuerit ho-
rum Ἀσαρχῶν ornatus, quanta auctori-
tas, docet Dion Chrysostomus Orat. 35.
p. 432. καθάπερ ἡς ἱερέας τῇ παρ' ὑμῶν ἡς
μακαρίδης λέγω, ἡς ἀπάντων ἀρχοντίας
τῶν ἱερέων, & μοχ. ἴαυτα γάρ ἐστι ἡ ποι-
εῖντα καὶ ἡ ἡς εὐδαίμονας, σέφανθ καὶ πορ-
φύρα, καὶ παιδάρια κομῶντα, λιβανωτὸν
φέροντα.

§ IV.

Ex altero sexu, quæ Dianæ sacra
faciebant, virgines erant, trifariam
divisæ; sic enim Plutarchus in tractatu:
ἐῖ πρεσβυτέρῳ πολιευσέον. Καθόλου δὲ
ὥσπερ ἐν Ρώμῃ ταῖς ἐπιτάσι παρθένοις ἡς
χρόνῳ διώρισται, τὸ μὲν μαυθάνειν, τὸ δὲ
δρᾶν τὰ νενομισμένα, τὸ δὲ τείνον ἤδη διδάσ-
κειν. καὶ τῇ ἐν Ἐφέσῳ περὶ τῶν Ἀρτεμιν
ὁμοίως;

nium lib. 35. c. 10. Apelles pompam
Megabyzi, & Dianam Sacrificantium
choro mistam pinxisse memoratur,
laute satis vivebat. Nam præter ex-
traordinaria dona, quæ ob religionem
ac venerationem loci, sane multa &
magna fuere, templum etiam hocce
reditus ex decimis habuisse constat è
Xenophontis de Exped. Cyri lib. 5.
ἐνταῦθα διαλαμβάνει τὸ διὰ τῆ ἀιχμαλώ-
των γινόμενον ἀργύριον, καὶ πλὴν δεκάτιω,
ἣν τῷ Ἀπόλλωνι ἐξῆλλον, καὶ τῇ Ἐφεσίᾳ
Ἀρτέμιδι, διέλαβον οἱ στρατηγοί. Idem l. c.
meminit ἱερῶ χώρᾳ τῇ Ἀρτέμιδι. τὸ δ' ἐχον-
τα καὶ καρπόμενον, πλὴν μὲν δεκάτην καθύ-
ειν ἐκάστη εἰς, ὅκ δὲ τῶ περιττῶ τὴ ναὸν
ἐπισκευάζειν, Denique è duobus Seli-
nuntibus Dianæ sacris, reditus ad Tem-
plum ejus pertinuisse docet in Exercit.
Plin. p. 811. Salmasius.

Caput

Caput Tertium.

De cultu Dianæ.

§. 1.

PRæterquam quod ex Job. 31. v. 26.
אִם אֶרְאֶה אֹר כִּי יוֹהֵל יִקְרָהֶלֶךְ
(ubi R. Levi Ben Gersom אֹר per שמש
& R. Schelomo larchi per חמה expo-
nit) antiquissimum hunc idololatri-
cum cultum fuisse, significet Pfeiffer.
Dub. Vexat. p. 746. certe antiquita-
tem hujus Deæ prodit ipsa cultus sim-
plicitas; quippe eam placabant suppli-
ces Oleæ Frondibus coronati. Unde
apud Aristophanem in Pluto. p. 21.

ὁρῶ Ἰν' ἐπὶ τῷ βήματι καθεδέμενον
ἱκετήριαν ἔχοντα μετὰ τῶν παιδίων
καὶ τῆς γυναικός.

Quæ verba Scholiastes ita interpreta-
tur: ἱκετηρία ἐστὶ κλάδος ἐλαίας ἐρίῳ πε-
πλεγμένῳ, οἱ δὲ ἱκετεύοντες ἐλαίας κατῆ-
χον κλάδον, i. e. ἱκετηρία est oleæ ra-
mus lana obvolutus, quem supplices
gestabant. Pari ratione hunc ritum

tangit Maximinus Imperator, in oratione quadam apud Herodianum lib. 7. p. 601. dicens: ἐγὼ γὰρ ἠγάμαι, ὡς οἱ πλεῖστοι καὶ χεδὸν πάντες, εἰ μόνον Ἰταλίας ἐπιβάσμεν, ἐκείνης τὰς θαλάσσης καὶ τέκνα ποσειδάνους ὑποσώσειν αὐτῆς τοῖς ἡμετέροις ποσίν. Simile quid occurrit apud Xenophontem de Agesilai laudibus p. 381. καὶ τὰς ἄλλας στρατιώτας ἐσεφαναμένους τε, ὅπερ ἀπὸ τῆς γυμνασίων ἴσκειν, καὶ ἀναλιδέντας τὰς σεφάνους τῇ Ἀρτέμιδι.

§. II.

Palma denique huic Deæ consecrata fuit, ut subinnuit Theognis ἐν γνώμας ἐλεγιακαῖς v. 5.

φοῖβε ἄναξ, ὅτε μὲν σε θεὰ τέκε πόσιναι
ληλῶ

φοῖνικῳ ραδινῆς χερσὶν ἐφαψαμένη.

causa esse videtur, siue quod regio Ionia, in qua colebatur hoc numen, abundarit palmetis, siue quod hæc arbor in oriente optimum nutrimentum mortalibus præbuerit, ut Plinius aliique passim testantur. Unde mirum non est fictitia numina ob similes
pro-

proprietates inter sese confundi. Hæc proinde Dea πολύμας designatur, rationem reddente Ant. August. in sæpius laudato Dialogo s. quod naturam ipsam denotet, quæ res natas alit universas, uberibus id significantibus. Progressu temporis eo superstitionis aliquando deventum, ut hostia humana ei deberetur. Quod Exemplo Iphigeniæ probat Ovidius Metam. lib. 12. v. 28.

*Sanguine virgineo placandam Vir-
ginis iram*

Esse Dea. — — —

Sed v. 34. addit:

*Supposita fertur misasse Mycenida
cerva*

*Ubi, qua decuit lenita est cade
Diana,*

Hinc postea consuetudo invaluit ut candida cerva Dianæ mactaretur, observante Natali Comit. lib. 3. c. 18. ex his ovidii versibus:

*Candida quæ semel est pro virgine caesa Diane
Nunc quoque pro nulla virgine cerva cadit.*

S.III.

§. III.

Inter Ἀναθήματα, quæ Dianæ
consecrabantur, fuit zona virginalis.
Unde Hesychius in Lexico suo : λυσί-
ζων ἐπίθετον Ἀρτέμιδι. cui consecra-
bant cingula mulieres de primo puer-
perio, ut Hen. Steph. loquitur laudato
que Apollonium Argonauticorum I,

Μίτρην πρῶτον ἔλυσα καὶ ὕστατον ἔξοχα

γάρ μοι

ἔλειψα θεὰ πολέῃ ἐμεγῆρε ὕκοιο. sive

Prima mihi soluta est postremaq; zona,

quod ipsa

Invidit multos natos Lucina miscella.

Quæ verba Apollonii Scholiastes clari-
us ita exponit: λύσει γὰρ τὰς ζώνας αἱ
πρῶτως ὑκλίσαι, καὶ ἀναλίσσειν Ἀρτέμιδι
ἔθεν καὶ λυσιζώνης Ἀρτέμιδι ἱερὸν ἐν Ἀθή-
ναις. Denique in οἰνησείοις ut Hesychi-
us & Scapula, vel οἰνησείοις & οἰνείοις
ut J. Pollux scribit, vel οἰνησεία, vo-
ce sane πολυσήμω, ut Henr. Steph. in-
dicat, sed vel festum vel poculum si-
gnificante, quemadmodum lib. II.
Deipnosoph. apud Athenæum loquitur

Pamphilus: οἱ μέλλοντες ἀποκείρην τὸ σκόλλον,
 εἰσφέρουσι τῷ Ἡρακλεῖ μέγα πόλεον, πλε-
 ρώσαντες οἶνον, ὃ καλεῖσιν οἰνηθεῖαν: ad
 quæ verba Meursius Attic. Lektion. lib.
 3. c. 1. observat, ut vinum Herculi da-
 batur, ita hostiam illam Dianæ. acci-
 pit vero ex Hesychii verbis: κρεῶν
 μηνὸς τῷ πυανελιῶν ἡμέρα, ἐν ᾗ τοῖς ἀπὸ
 κεφαλῆς τὸ παῖδων ἀποκείρουσι τείχας
 Ἀρτέμιδι θύουσιν.

§. IV.

Denique πλακῆς ἀμφιφῶν in Sa-
 cris Dianæ, singulis ipsi pleniluniis of-
 ferebatur. Unde Hesych. ἀμφιφῶν
 πλακῆς ποιοῦς Ἀρτέμιδι μέγα δάδων προσ-
 φερόμεν: Idemque scribit J. Pollux
 lib. 6. c. 11. ἀμφιφῶνες μὲν ἅς ἐφερον
 εἰς Μενυχίας Ἀρτέμιδι, δάδας ἡμμένας πε-
 ρεπλήξαντες. Vocatur autem Μενυχία ἀπὸ
 μυνύχας Ἰνὸς βασιλέως τῷ πανθακλέας,
 ut auctoritate Plutarchi, Stephani,
 Suidæ, fretus Joann. Meursius pro
 Μενυχίας, sicut apud Harpocrationem
 est, substituit. Lektion. Attic. lib. 1.
 c. 14.

e.14. Optime vero Athenæus Deipnos.
lib. 14. pag. 319. ritus circa placentam.
Dianæ usitatos detegit his verbis:
ἀμφιφῶν πλακῆς Ἀρτέμιδι ἀνακείμενον,
ἔχει δὲ ἐν κύκλῳ καὶ ὄρθρα δαΐδια. Φιλήμων
ἐν πτωχῷ, Ἡρόδια Ἀρτέμι Φίλη δέσποινα,
ἴσον σοι φέρω, ὡ πότν' ἀμφιφῶντα καὶ
σπονδήσιμα. Μνημονεύει δὲ αὐτῶν καὶ Δί-
φιλος ἐν Ἐκάλῃ. Φιλόχορος δὲ ἀμφι-
φῶντα αὐτὴν κληθῆναι, καὶ εἰς τὰς Ἀρτέμι-
δος ἱερὰ φέρεσθαι, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰς τριό-
δους, ἐπεὶ ἐν ὁμαίνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐπικαταλαμ-
βάνεται ἡ σελήνη ἐπὶ ταῖς δυσμαῖς, ὑπὸ
τῇ ἡλίῳ ἀνατολῆς καὶ ὁ ἔρανος ἀμφιφῶς
γίνεσθαι. Verba etiam Jeremiae c. 7. v. 18.
ubi filii dicuntur colligere ligna, &
patres accendere ignem, & mulieres
deplere massam תכלול עוני תישול
עונות i. e. ut faciant liba Reginae
coeli, de placentis Lunæ interpretatur
Pfeiff. Dub. Vexat. p. 747. cui senten-
tiæ robur accedit, quod Luna alias תלוצ
græce Βήλως ut ex Abydeno & Βαάλως
diceretur, ut ex Philone Byblio re-
fert Polus Synops. Critic. pag. 708.

Nec de placentis dissentit Kimchius
 כונוֹ exponens per
 מונוֹ מכלים שהיו מכינים ומגישים
 למלכת השמים nec de regina cœ-
 li, altera ejusdem Kimchii conjectura,
 quam ex aliis hausit, scribens ad Jer. 7.
 v. 18. וְיָמָּה לְמַלְכַּת הַשָּׁמַיִם לְשׁוֹן מְלוּכָה
 וְלִכְּכֹב גְּדוֹל שְׁבַשְׁמִים.

Caput Quartum.

De Sacris Temporibus.

§. I.

Quoniam repentinæ ac immaturæ
 mulierum mortes Dianæ adscribe-
 bantur ut observat Joannes Spondanus
 ad Homeri Odyss. T. p. 34. eademque
 parturientibus opem ferre credebatur,
 ut ex Callimacho colligere est, ita ca-
 nente

Πόλεσιν δ' ἐπιμύχομαι ἀνδρῶν
 Μῆνον, ὅτ' ὀξεύουσιν ἐπ' ὠδινεοσι γυναῖκες
 Τειρομένα καλέεσι βυθόον.

Quo spectant illa Horatii lib. 3. Carm.
 ode 22. v. 1. Nemo.

*Nemorumque virgo
Quae laborantes utero puellas
Ter vocata audis adimisq; letbo
Diva triformis.*

& præterea quemadmodum ab initio
ostensum §. IV. incantationibus præse-
se putabatur Diana. Hinc quotidianae
ad templum ejus fiebant supplicatio-
nes, quoties talis necessitas postula-
bat. Tum vero in lare sedendi mos
obtinuit, ut ad Odyssææ 2. p. 94. no-
tat Spondanus.

§. II.

Sed quod de Fabio Pontifice per
media hostium agmina, capta à Gallis
urbe, in montem quirinalem ad sacra
facienda properante narrat Livius lib.
5. c. 52. sacrificiis videlicet solennibus
non dies magis statos, quam loca
fuisse, in quibus fierent; sic universa
Ionia, præter quotidianas illas suppli-
cationes, in fixis quibusdam ac solen-
nibus sacris, Dianam Ephesiam, ma-
gna celebritate coluit. Idem egregie de-

describit Dionysius Halicarnassensis
 Antiquit. Rom. lib. 4. c. 30. quod Io-
 nes, qui ex Europa, in maritimam
 oram Cariæ demigraverant, Dianæ
 fanum Ephesi communibus impensis
 construxerint, quo statis temporibus,
 cum uxoribus & liberis convenientes,
 dum Pontificem ageret Asiarcha, una
 sacris dabant operam & mercimoniis,
 Quod in maximis varii generis homi-
 num πανηγύρεσι & olim factitatum fuisse
 se ostendit Dion Crysoft. Orat. 35. De-
 inde institutis equestribus, gymniciis
 Musicisque certaminibus, variis, Deam
 quoque sive statuam Deæ, quæ diverso
 induta cultu atque ornatu, populo Io-
 nico ostentabatur, communibus do-
 nariis honorabant. Peractis spectacu-
 lis & negotiationibus ceterisque huma-
 nitatis officiis ultro citroque exhibitis,
 ἡ δὲ πρὸς ἀνδράπων ὁμιλία, τοῖς ἔλλησι
 μάλιστα χρήσιμος ἦν, censente Strabone
 lib. 9. p. 176. si qua inter civitates in-
 tercessisset offensio, confidebant iudi-
 ces, qui litem componerent, tum de
 bello

bello contra Barbaros gerendo deque
mutua gentis concordia consulebatur
in medium.

§. III.

Hoc Festum Ἀρτέμιδος Jul. Pol-
lux lib. 1. c. 1. περὶ ἐορτῶν παρωνύμων ἐκ
τῆς ἱμαμένων Θεῶν, Ἀρτεμίσια ἢ Ἐφέσια
appellat, quæ in ludis agonibusque
constitisse memorat Thucydides de
Bello pelopon. lib. 3. p. 242. ubi pri-
mum fecit mentionem Ludorum De-
liacorum, qui quinto, quolibet anno
recurrebant, addit: ἦν δὲ πόλις καὶ ὑπά-
λαι μεγάλη ζύνοδος εἰς πᾶσι δῆλον, τῇ ἰσ-
χυῶν τε καὶ περικλήων νησιωτῶν. ζύν τε γυναιξὶ καὶ παισὶν ἐθεώρουν, ὥσπερ νῦν ἐς
τὰ Ἐφέσια Ἴωνες. καὶ ἀγῶν ἐποιεῖτο αὐτῶν
καὶ γυμνικὸς καὶ μουσικὸς. χοροὶς τε ἀνῆ-
γον αἱ πόλεις. Mox laudat Homerum
de hisce ludis suo ævo canentem.

Ἀλλ' ἄγεθ' ἰλήκοι μὲν Ἀπόλλων Ἀρτέμι-
δι ζύν
Χαίρετε δ' ὑμεῖς πάσαι ἐμεῖο δὲ καὶ με-
τόπισθε.

Κετνη

*Verum agendum, nobis adsis cum
Phæbo Diana*

*Vos etiam cuncta, me discedente
valete.*

Hi vero ludi sacri Dianæ ut universæ
Ioniæ conventu celebrati, ita Rebus
publicis Asiæ minoris utilissimi, ad
Caracallæ usque ætatem durarunt.

§. IV.

Quo anni tempore magna hæcce
Ionum festivitas celebrari solita fuerit,
rimari convenit ex mense quodam in
Calendario Macedonico, qui Artemisius
ἀπὸ τῆς Ἀρτέμιδος dicebatur, quem Be-
roaldus chronici lib. i. c. 6. auctoritate
Gazæ suffultus, cum θαρρηλιῶνι Athe-
nien sium & Aprili Romanorum con-
jungit. Θαρρηλιῶνα autem in medium
ver incidere, ex Aristotelis περὶ ζῴων
ισορίας lib. 5. c. 11. liquet, ubi Philoso-
phus dicit: Ἰκλῆσαι δ' οἱ πλεῖστοι τὴν ἐχθύων
ἐν χειρὶ μισὴν, Μανυχιῶνι, θαρρηλιῶνι,
Σκερρόφορειῶνι, quæ latine reddit Theo-
dorus

dorus Gaza: pariunt pisces plurima sui parte, mensibus his tribus, Martio, Aprili. Majo. quos menses, collatis iis, quæ l. c. apud Aristotelem sequuntur, ad æquinoctium verum pertinere deprehendes. Atqui Harpocraton in Lexico X Rhetorum p. 200. observat Μενυχιῶνα mensem Atheniensibus ita dictum fuisse, ὅτι ἐν τῷ μηνί. Ἀρ. Τεμεδι θύετ Μενυχία: nec desunt, qui Ἀρτεμιον & Μενυχιῶνα coincidisse contra Gazam & Beroaldum autument, & cum Atticorum colonia fuerint Iones, veritati consonum est, idem tempus sacrorum eos retinuisse. Quare hisce ex locis colligere licet mense Aprili Solennes hosce Ludos Dianæ celebratos fuisse.

Potuisset hoc difficilimum argumentum longe deduci uberius, nisi & antiquitatis monumenta deessent, & rerum mearum facies brevitate mibi injungeret. Quare justas excusationis causas B. L. apud se valere patiatur.

Soli DEO Gloria.

Ad Præstantissimum & Clarissimum
 CANDIDATUM, Dominum
SALOMONEM ALANUM

Amicum singularem,
 Egregie ac docte de Diana Ephesia
 disserentem !

Apu^d melioris nota viros, illos omni evo
 laude dignos fuisse novimus, qui non de-
 fodiant neq³ furtivis tenebris abscondant,
 quicquid ipsis à Supremo Numine est concessum;
 sed quibuscunq³ polleant viribus, eas eo cultu ex-
 poliunt, quo eorum hac in re industria reluceat.
 Eorum cœtui, Clarissime Domine Candidate, Tu
 sane annumerandus es, qui horum præclarum in-
 stitutum sequi, eorumque vestigia premere cœpi-
 sti, quorum animi è terrena face cluētantes ad su-
 blimiora adspirant. Sane lubens confiteor, me ma-
 gna letitia affectum fuisse, cum tam insigne spe-
 cimen Minerva Tua in Lucem ediderit, meque
 continere haud potui, quin debitam in gratula-
 tionem confessim erumperem. Quam ad rem
 cum infucata tua in me amicitia, tum ingenii
 rectitudinis recordatio plurimum fecit. Is ta-
 men præsens rerum mearum est habitus, ut volun-

tati erga Te mea satisfacere nequeam.
 Quod quia ipse antea nosti abundè satis, nullus
 dubito, quin ad excusationem brevissimi voti,
 quod Tibi jure debeo, apud de plurimum valere
 finas. Quamquam enim interdum virtuti pre-
 mium sint non amplius honorum tituli, sed mul-
 tæ opes: illa tamen seculi studia spernit facile,
 qui bono jure sive per ingenii in literis cultum,
 sive insignia facta domi forisque publicum di-
 ligentis pignus reliquit. Festinant lentè tuo
 Exemplo alii Musarum cultores, esse magis quam
 videri probi doctique viri. Gratulor itaque
 Tibi, Amice intime, mihi vero gaudeo, quod
 votis adeo honestis subscripserit fortuna benigni-
 tas: virtutum vero eæ premia, quæ maximo
 cum scenore juncta Tibi propediem merita Tua
 parient, eæ animi voluntate prospicio, quæ
 æquum est illi, qui bona tam Candidi Amici,
 sua etiam esse interpretatur. Gratulor inquam,
 atque ut certo scio Patria, Tibi, Tuisque o-
 mnibus felices faustosque fore tuos progressus,
 ita voveo etiam atque exopto à Deo O. M.
 multam Tibi felicitatem, & perpetua optime
 fame incrementa. Vale & ut soles

ama Tuum, quantus est,

Dabam Jomala
 d. 15. Apr. 1708.

ERICUM WESTADIUM,
 Pres. V. D.

S: 44 :C S

In

Exquisitam Dianæ Ephesiorum

Delineationem,

Philosophiæ CANDIDATI meritissimi

D. SALONONIS ALANI junior.

*Sanguinis & Amicitie vinculo
juxta mihi divitiisimi,***S**plendida dum reparas sed diruta
Templa Dianæ,

A sceleris socio noster Alane vacas

Ut tibi pro meritis pandantur Templa

Minervæ

Templaque Zionis sic adeunda tibi,

GUSTAVUS FONTELIUS.

